

יער של ספרים

גלעד אוסטרובסקי

אגף הייעור קק"ל
GiladO@kkl.org.il

הקפות ביער, דלין מתיה, 1985, תל אביב Circles in a Forest, Dalene Matthee 1984

ההון המשלם להם ביד קפוצה, רק כדי לקנות קפה וסוכר בהקפה.

שאלו הילד (לאביו קוראים יורם, לאחיו יוסף, לאחיינו יצחק – לכולם שמות מן התנ"ך) גדל ביער, ובקרבו שוקקת האתיקה של היער, זו הרואה שלמות והרמוניה, המכירה בערך ובזכות הקיום של כל בעלי החיים, הצמחים, האדמה, העצים ובני האדם. הוא מרגיש קשר עמוק לכל שוכני היער, מכיר את מערה היער, את השבילים הנסתרים, הנקיקים, המעיינות והגבים, הנחלים, הסלעים ואת העצים למיניהם. לכל עץ תכונות ואופי משלו. יש להכירו כחוטב עצים, אך כאיש היער, לעץ נועד תפקיד נוסף, מקום המפלט מפני 'גדולי הרגליים' הלא הם הפילים, ובראשם 'זקן רגל', פיל גדול וחזק שרוח אלהים מרחפת מעליו, בעל תושייה וחוכמת חיים. רבים ניסו לפגוע בזקן רגל, לצוד אותו ולעקור את חטיו, אך איש לא הצליח. גם שאלו פגש אותו ומיהר לטפס על עץ, אך נרקם ביניהם קשר בל יתואר, קשר של יראה ואהבה, המיוחד לשני יצורי היער, עד כדי הכרה שהפיל החכם הוא אחיו הרוחני (ותובנה זו מתבהרת אט אט ובהדרגה עד לכדי סופו הדרמטי של הסיפור). ואומנם, הקשר הרגשי אל הפיל מתחבר אצלו להתנגדותו להרג פילים ולעקירת החטים במטרה למוכרם בדמים רבים, והוא רואה בכך פשע של ממש.

הפעם ספר ממדור "הספרות היפה", רומן מיבשת אחרת ומזמנים אחרים. זהו ספר מיוחד במינו, בעל עוצמה שקטה ועמוקה, מרתק ומרומם. היער על כל השפע שבו, קסמיו וחידותיו מאציל את הודו ומעניק מרוחו המסתורית המשתרגת בנפש האדם. זהו סיפור על היער כמעצב את אישיותו וערכיו של האדם. האדם הוא תבנית נוף מולדתו.

הסיפור מתרחש בדרום אפריקה במאה ה-19. הגיבור, שאלו ברנארד, נולד ביער לשושלת של חוטבי עצים, גאים וחזקים, שפרנסתם דחוקה. חטיבת העצים היא עבודה מפרכת הנעשית בגרזנים ובמסורים ידניים. הם עובדים מבוקר עד ליל, ולעיתים נדרש שבוע שלם לחטוב עץ אחד, לנסרו ולהטעינו על העגלה הרתומה לשוורים. החוטבים מכירים כל עץ ועץ, על אופיו ותכונותיו: קלנדר, אלנוס לבן ואלנוס אדום, אוקוטיאה, אסגאי, אויניה, ספרון הררי, סמבוק, סקולופיה, קומסי, גרדניה אדומה, פוקירה (כך מופיעים שמות העצים בתרגום העברי בספר). לאלה בינינו שעוסקים בעבודת דילול היער אני ממליץ לקרוא את התיאור היפה של הצוות שניגש לכריתת עץ אוקוטיאה מפואר. התכנון המדוקדק, חישוב זווית הנפילה וכיוונה, ההתייחסות לצומח הנמצא סביב וחשיבות התכנון המוקדם לשלבים הבאים של הניסור וההובלה מרתקים. המסע אל העיירה, ארוך ומייגע, ובבואם למכור את העץ, הם נתונים לחסדיו של סוחר העצים, בעל

נחת וללא פשרות, עושה עוד הקפה מפתיעה עם 'זקן רגל', עם משפחתו ועם אהובתו.

הסיפור היפה הזה מציג לנו גם תמונה של קיימות ביער. "מימיו לא ראה בני אדם אצילים יותר מזקני היער. ישרים. פשוטים. ברי לבב, ומעצם טוב ליבם הם שמחים בחלקם". זו תמונה של חיים בתוך הטבע, כאשר ההתפרנסות מהטבע מתקיימת מתוך שמירת קשר עז אל הטבע. החוטבים אוהבים את היער ומבינים את מהותו ואת ערכו, בהיותו בית למערכות חיים מגוונות ועשירות. אפילו לפיל המאיים והמסוכן יש חלק חשוב בחיים ביער. לכל צמח ולכל בעל חיים תכונותיו, ערכו וסגולותיו, גם כאשר אינם לתועלתו של האדם. פגיעה לא מידתית בהם מחוללת התדרדרות.

חוטבי העצים, שמלאכת יומם היא גרזנים ומסורים ועצים כרותים, יכולים להוות דוגמה לאיזון הזה. איזון שמורכב מתבונה ומרגש. שאול עצמו, בכל הווייתו מייצג אפשרות של קיימות ביער: עבודה ביער תוך שמירת כבוד האדם וכבוד העולם.

MODERN CLASSICS

Dalene Matthee
Circles in a Forest

כריכת הספר 'הקפות ביער' באנגלית

"ארבע שנים נדרשו לו ללמוד שהחיים הם הקפות במעגל קסמים. החוטב ממית את היער, הקונה ממית את החוטב". ואף שהממשל הטיל מגבלות על הכריתה כדי להגן על היער, השוק דרש לקבל עוד ועוד עץ למסילות ברזל, למזחים, לנמלים, לקרונות, לשולחנות ולכיסאות, לארונות ולמיטות. שאול מתקומם לנוכח העוול הנגרם למשפחתו מידי הסוחרים, ובאותה העת, רגישותו המוסרית רואה בהטלת הגרזן ברקמה החיה של העץ כמעשה פגום שבל יעשה. אביו מכריח אותו לאחוז בגרזן, גוער בו, מעליב אותו ומטיח בו עלבון קשה בשפת החוטבים - "גרזן קהה" - כזה שאין בו צורך, ודינו להיות מושלך הצידה.

זהו סיפור על פריצה למרחב, על קוד מוסרי מוצק, על עקשנות וייעוד, ועל כל הגבורה והסבל הכרוכים בהליכה בדרך זו של החיים. שאול הנער נעמד מול אביו ומורד בו, הוא זוכה לבזז וללגלוג, ועתה הוא נחוש לעזוב את היער ולחפש עתיד אחר. הוא נחוש לבנות את עתידו מחוץ ליער, הוא פונה לעיירה, אך היער מושך אותו בחזרה אל חיקו המסעיר כבמטה קסמים. אלה הם הימים של חיפושי הזהב, והזהב נמצא בנחלים שביער. שאול רואה בכך הזדמנות, והנה הוא שב אל היער כבן היער וכמורה דרך המוביל את מומחה הזהב שבא ממרחקים לגלות עורקים נסתרים. כשהמומחה, נואש ונפחד, מאיים על שאול שיעמידו במקומו, שאול עונה לו: "אינך יכול להחזיק אותי במקומי כי אני שרוי עכשיו במקומי שלי. היער הוא מקומי, אולי לא תמיד אני מסכים לזה, אבל זה מקומי".

שאול עובד בחריצות על אנושית, בגפיו, לבדו בלב היער, אוגר גרגיר לגרגיר, ושלווה גדולה אופפת אותו. הוא פועל בתבונה ומצבו הולך ומשתפר. אך בשובו לעיירה הוא שוב מוקע כחוטב עצים נטול מעמד וזכויות. עליו לנתק מגע, לברוח ולהיעלם, הוא מפליג למרחקים ולומד את מלאכת נגרות האומן. כדרכו, בחריצות ובתבונה ובכבוד, אך שוב נכנס בו אי-שקט, והוא מוצא את דרכו חזרה אל בית הגידול שלו, אל היער. הוא נוכח שמחפשי הזהב מחריבים את היער, כורתים עצים והורסים את האדמה, תאוות הממון מעבירה אותם על דעתם, בפחדם מהיער הם מבראים אותו. מחשבה עמוקה עולה בראשו: "חוק היער. אותו החוק שעל פיו עולה אור יום, וכימה מהלכת במסילתה הקבועה לה, והירח מציית למופעיו, והשמש יודעת את דרכה בחורף ובקיץ, והגשם ניתן בעיתו... מקרקע היער ועד ראש העץ הגבוה מכל עץ, החוק הזה מתפעם בכל דבר כמין נשימה קצובה של הוויה כל יכולה. רק האדם לבדו מתהלך בלי חוק ביער, רק האדם לבדו דומה שהוא רשאי לעשות כרצונו, להשחית כרצונו, להאמין בשקרים מרובים ככל אוות נפשו".

הוא שמכיר כל עץ ועץ ביער נחרד למראה ההרס וההשחתה, היער הפצוע זועק אליו ולא נותן לו מנוח. והוא, האיש ללא